

Systrarna Hulda och Ida Karlsson på skvalertrappan hemma i Björnön.

Björnön omkring 1907. Johan Blomberg längst till vänster. Hulda och Ida sitter på var sin sida om föräldrarna Karl Johan och Augusta, i mitten längst fram. Arkivbilder: KRAFTTAGET

Kartan visar Björnön med omgivningar på 1870-talet.

Leif Svensson är ordförande i Malexanders hembygdsförening. Här står han vid den gamla ingången till Björnön. Numera går vägen på andra sidan så man tar sig numera normalt in till Björnön genom portlidet.

Ett besök på gården Björnön

Ovanlig gårdsform i Malexanderbygden

MALEXANDER (LT)

Vackert så det förslår, på en slättmark och i korsningen för tre dalgångar, ligger Björnön. De två enkelstugorna och ett portlider – tro- ligen byggda under senare delen av 1700-talet – var tidigare ett torp under Ugglebo. I var sin stuga på Björnön bodde fram till 1964 syskonen Hulda och Ida Karlsson. Numera ägs Björnön av Malexander hembygdsförening.

Vad som är vackert är förstås en smaksak men många skulle nog skriva under på att Malexanderbygdens kanske allra vackraste trakt är kring gårdarna Mo, Skärlunda och Gripenberg.

En god vän till artikelförfattaren kommenterade nyligen detta område och sa att "där är det ju rasande grant. Att åka genom Modalen är som att vara med i en saga".

I denna dalgång ligger ju också en liten märklig gård med ett likaledes märkligt namn. Fast egentligen är det ingen gård utan ett torp under Ugglebo.

Namnet är Björnön och då de gamla byggnaderna ses på håll så känns det ju som att dalgången en gång i tiden var mer vattenfylld och att Björnön – som är lite högre beläget – blev som en liten ö i landskapet. Vid en titt i Malexanders hembygdsförenings bok om Malexander bekräftas också detta antagande.

Vi vet inte hur gammalt Björnön är, men den bör ju

måhända ha tillkommit under en tid då den lilla kullen var en ö och då det var björnar i området. Den äldsta kända noteringen om Björnön finns i en födelsebok från 1697.

Nuvarande byggnader vid Björnön tror man är byggda 1779, detta årtal lär finnas inhuggna i en bjälke i taket. Gårdsformen är inte ovanlig i Svealand, däremot är den mer ovanlig längre söder ut, som i Götaland. Men det finns undantag, speciellt i Kinda och Ydre.

Björnön i Malexander består i dag av ett portlider med dubbelbodar och två parallellt ställda enkelstugor. Stugorna är påbyggda med en våning, tro- ligtvis långt efter att de uppfördes. Längre åt söder har det också legat en fågård med ekonomibyggnader men de byggnaderna revs 1942.

De framgår dock på den gamla häradskartan som togs fram på 1870-talet, och där ser man också den gamla vägen som förr hade en annan sträckning men som kan följas än idag. Den gamla vägen ringlar ner från det högt belägna Ugglebo till Björnön men till den södra sidan om det gamla torpet. Idag går vägen på norra sidan om Björnön. Östgötalands län, sträckan Somvik – Malexander, går idag fram på en del av den gamla vägen söder om Björnön.

Av personer från Björnön är Johan Blomberg värd att nämna. Men egentligen hette han Johan Johansson och han var född 1855 i torpet Lugnet under Sjöbo Norrgård. Modern var ogift och fick själv fö-

da upp sin son. En elak gumma yttrade en gång till Johan: "Det är inte svårt att se vem som är far till dig för du är så lik Blomberg". Sedan dess kallades alltid Johan för "Blomberg", kanske också för att kunna skilja på alla som hette Johan i förnamn på den tiden.

I födelseboken har dock prästen skrivit att "fadern uppges vara drängen Johan Fredriksson i Stjärnesand". Det är väl inte osannolikt för Johans andranamn blev Fredrik. Modern hette Eva Lotta Persdotter.

Johan Blomberg anlitas i bygden för att "sjunga ut lik" vilket nog är en orsak till att minnet av honom länge levde kvar. Han arbetade vid sågverk, var murarhantlangare, hjälpte bönderna med skörden och matade tröskverket på höstarna.

Johan flyttade tidigt med sin mor till Björnön, men de kom senare att bo på flera olika platser. Det var små torpställen belägna inom ett litet geografiskt område nära där han en gång föddes, men de flesta stugorna är borta sedan länge. Modern dog 1898 och Johan förblev ogift i hela sitt liv, men enligt en anteckning om honom så lär han ha haft en trojänarinna.

Under många år så var två systrar boende på Björnön. De hette Hulda och Ida Karlsson och de bodde i var sitt av de två husen och de lär ha bott i Björnön sen de föddes. Det är dock inte riktigt sant, de kom till Björnön i unga år och båda var till exempel pigor i ungdomen på olika torp och gårdar. Hul-

da var född 18 september 1872 och år 1899 fick hon en oäkta son, Karl Erik Albin, tilltalsnamn Albin. Om Johan Blomberg är fadern till detta barn vet vi inte men det känns ju inte osannolikt att det var Hulda som betraktades som Johans trojänarinna. De flyttade exakt samtidigt – år 1900 – från Madstugan till Övrabo, och ungefär sex, sju år senare lämnade båda Övrabo och slog sig ner i Björnön där Ida och Hulda samt Idas föräldrar bodde.

Föräldrarna hette Karl Johan Freij och Augusta Augustsson och de var födda 1846 respektive 1845. Det fanns många syskon till Hulda och Ida men många lämnade ju barndomshemmet för att bli pigor eller drängar.

Huldassyskonen Ida var född 23 december 1881 och även hon kom att få en så kallad oäkta son, Göte föddes 1920. När Johan Blomberg – eller Johan Fredrik Vilhelm Johansson som han ju egentligen hette – avled i Björnön den 3 januari 1942 så bodde endast Johan, Hulda, Ida och Göte i Björnön.

Snart blev Hulda och Ida ensamma i Björnön, platsen där det några årtionden tidigare kryllat av människor. Björnön och de båda damerna kom att bli ett populärt turistmål och det hände att det skrevs om Hulda och Ida i tidningar.

Dagarna fördrev damerna med till exempel hushållsbestyr och trädgårdsarbete och till tyngre arbete hade de hjälp av snälla grannar. Vatten fick de hämta i en källa en bit bort.

Hulda och Ida tyckte att de

hade allt de kunde önska sig och att de klarade sig utmärkt på sina pensioner. Inte blev det ensamt heller för varje dag kom någon turist på besök eller något av de fem syskonen.

År 1960 uppvaktades Hulda och Ida av nybildade Lions club i Boxholm med en transistorradio. Någon elektricitet hade ju inte gummorna så man kan anta att den var batteridriv- ven.

Lillasyster Ida Karlsson gick ur tiden i Björnön den 29 februari 1964. Det är sannolikt att Hulda därefter lämnade Björnön ganska så snart. Hon dog på pensionärshemmet i Boxholm den 16 juni 1971.

Numera är det Malexanders hembygdsförening som äger och förvaltar Björnön. Där är Leif Svensson ordförande och han låter artikelförfattaren få se stugorna både ut- och invändigt. Idas stuga brukas som fritidsbostad av en dam från Linköping medan Huldass stuga är i princip orörd sedan hon flyttade därifrån.

En gång om året arrangeras en friluftsgudstjänst vid Björnön, det brukar vara söndagen efter midsommar, berättar Leif.

Efter ett beslut den 17 juni 1977 är Björnön förklarat som byggnadsminne av riksantikvarieämbetet. Byggnaderna anses vara pietetsfullt restaurerade.

Björnön är därmed en av alla fina sevärdheter som finns i vår kommun, och att platsen hör till de mest natursköna gör ju att det är lätt att tipsa läsaren om ett besök vid Björnön och trakten.

Text och bild: KLAS JOHANSSON

Det händer

Evenemangstips i Boxholms kommun

Bio på Folkets hus Avengers; Endgame

Avengers kunde aldrig hindra Thanos från att utplåna hälften av universums invånare. Nu tvingas överlevarna till uppoffringar för att försöka rädda det som är kvar av en bräcklig verklighet. Tid: 04-26, kl 19.30 och 04-28, kl 18.

Konst

Näckrosor av Monet

Historien bakom de fantastiska konstverken Näckrosor som bröt mot konventionerna, och om en konstnär som fick återupprättelse tack vare sina målningar. I det sargade Frankrike i slutet av första världskriget rev den genialiske Monet upp traditionerna och förändrade konstvärlden för alltid. Mingel 1 timme innan. Tid: 04-27, kl 14. Plats: Folkets hus.

Valborgsmässofirande

Vi firar vårens ankomst med majbål, musik, tal och fyrverkerier. Tid: 04-30, kl 17.30-21.45. Plats: Folkets park.

Valborgsmässofirande

Ekeby Hembygdsförening arrangerar traditionsenligt valborgsmässofirande vi Ekeby kyrka tisdagen den 30 april kl 21:00.. Majbrasa, manskören Sångarbröderna sjunger vårsånger, årets östgöte Peter Trygg håller vårtalet. Kvällen avslutas med fyrverkeri. Tid: 04-30, kl 21. Plats: Ekeby kyrka.

Boktipsarkväll

Dela med dig av dina boktips – välkommen till boktipsarkvällen på Boxholms bibliotek! Ta med dig en bok du har läst, fika med oss och prata om böcker. Tid: 05-02, kl 16.30-17.30. Plats: Boxholms bibliotek.

Opera

Karmelitsystrarna

Yannick Nézet-Séguin leder en skicklig ensemble i Poulencs spännande mästerverk om tro och martyrskap. Isabel Leonard är den unga Blanche de La Force, mot finska Met-legenden Karita Mattila som första priorinnan. I några av rollerna: Blanche de la Force (Isabel Leonard), Mm Lidoine (Adrianne Pieczonka), Constance (Erin Morley), Mère Marie (Karen Cargill), Första priorinnan (Karita Mattila). Boka på tel 0142-501 53. Tid: 05-11, kl 18. Plats: Folkets hus.

Maila ditt evenemang till redaktionen@lanstidningen.se senast fredag veckan innan införande.